

Hr Urmas Kruuse
Maaeluministeerium

02. oktoober 2021.a./75

Eestimaa Talupidajate Keskliidu tagasiside Euroopa Komisjoni algatusele „Maapiirkondade arengu pikaajaline visioon – Tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad ELi maapiirkonnad 2040. aastaks“

Täname võimaluse eest avaldada arvamust Euroopa Komisjoni 30. juunil 2021.a. avaldatud algatusele „Maapiirkondade arengu pikaajaline visioon – tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad ELi maapiirkonnad“ kohta.

Pikaajalises visioonis märgitakse õigesti: „**Viimaste kümnendite sotsiaalsete ja majanduslike muutuste, sealhulgas üleilmastumise ja linnastumise tõttu on aga muutumas maapiirkondade osatähtsus ja laad. Seda mõjutavad ka rahvaarvu vähenemine ja rahvastiku vananemine.**“ Nii on ka Eestis linnastumise tagajärjel maapiirkondade rahvastik pidevalt vähenenud ja samuti on reeglina vähenenud ka maakonnakeskuste rahvastik, mis on viinud maapiirkondade kui alalise elukoha populaarsuse vähenemiseni.

Põllumajandus on ettevõtlusvaldkond, mida saab viljeleda vaid maapiirkondades. Põllumajandus vajab kvalifitseeritud tööjõudu ja noortalunike peale kasvu. Seetõttu on äärmiselt oluline, et piisav hulk noori sooviks maal elada ja põllumajandusega tegeleda. Maapiirkondade olukorra analüüsimine ja pikaajaliste eesmärkide seadmine on väga oluline ja seepärast tuleb Euroopa Komisjoni tunnustada pikaajalise visiooni koostamise eest.

Visiooni peatükis 1.2. Maapiirkondade võimalused on märgitud: „*Äärmiselt tähtis on parandada toodangu kvaliteeti ning toetada põllumajandustootjaid, metsandusettevõtjaid ja*

maapiirkondade ettevõtjaid, kes võimaldavad üle minna keskkonnasäästlikumale ühiskonna- ja majanduskorrale.“ Paraku jääb eelmainitud konstanteering deklaratiivseks, kuna ei selgu, millistest vahenditest ja milliste toetuskeemide alusel seda teha kavatsetakse.

Lisaks märgitakse: „*Tarbijate üha suurem nõudlus kvaliteetsema, säästvama ja tervislikuma toidu, sealhulgas mahepõllumajanduslike toodete järele võib tekitada uusi võimalusi põllumajandustootjatele ja maapiirkondade majandusele. Üleminek mahetootmisele ning lühikeste tarneahelate, kohapeal töötlemise ja innovaatiliste toodete arendamine kooskõlas ELi strateegiaga „Talust taldrikule“ ning mahetootmise arendamise tegevuskavaga võivad aidata suurendada põllumajandustootjate osatähtsust ja sissetulekut.*“ Selgusetuks jääb, aga kuidas motiveerida tarbijaid ostma tervislikumat (sealhulgas mahedat), kuid kallimat toitu. Eesti on mahepõllumajandusliku maa osatähtsus järgi Euroopa Liidu riikide esirinnas, kuid Eestis toodetud mahetootmeid on meie poodides vähe saada, samuti on meil ka väga vähe mahetöötlemise võimekkust. Poliitika kujundamisel on oluline arvestada nii mahetootmise aspekte kui ka tarbimise edendamist.

Peatükis 2. Maapiirkondade arengu visioon aastani 2040 märgitakse: „*Põhitähtis on muuta maapiirkonnad ligitõmbavaks elu- ja töökohaks. Selles tuleb kõikidele inimestele tagada piisava kvaliteediga esmatähtsate teenuste, näiteks vesi, kanalisatsioon, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne side, igakülgne kättesaadavus.*“ Tegemist on väga õige sedastusega, et see tõsiasi on teada olnud juba aastakümneid ja ometi ei ole suudetud neid teenuseid tagada maapiirkondades samal tasemel linnaliste piirkondadega. Paradoksaalsel kombel on ka nii, et väiksemaks muutub maapiirkondade elanike arv, siis seda kallimaks muutub teenuste pakkumine.

Peatükis 2.3. Vastupanuvõimelised, heaolu pakkuvad maapiirkonnad märgitakse: „*Maapiirkonnad saavad etendada ja peaksid etendama kesksel rolli Euroopa roheline kokkuleppe eesmärkide saavutamisel. Loodusvarade säilitamine, maastike, sealhulgas kultuurimaastike taastamine, põllumajanduse muutmine keskkonnahoidlikumaks ja tarneahelate lühendamise – kõik see muudab maapiirkonnad kliimamuutustele, looduslikele ohtudele ja majanduskriisidele vastupanuvõimeliseks. Ökosüsteeme kaitsvate teenuste osutajana ja CO₂-neutraalsuse tagavate lahenduste pakkujana on maapiirkondadel üha tähtsam roll kliimamuutuste leevendamises ning kestlikus bio- ja ringmajanduses. Maapiirkonnad peaksid tuginema kestlikule põllumajandusele, metsandusele, põllumajanduse toiduainete tööstusele ja mitmekesisele keskkonnasäästlikumale majandustegevusele, mis edendavad süsinikku siduvat põllumajandust ning kohapealset kogukonnapõhist kvaliteetset tootmist.*“ Samas on teada, et rohepööre ei saa tugineda üksnes poliitilistele otsustele, vaid

nende otsuste elluviimiseks on vaja rahalisi vahendeid ja motiveerivaid toetuskeeme. Paraku nendest visioonist vaib.

Peatükis 2.4. Jõukad maapiirkonnad on õigesti juhitud tähelepanu konsolideerumise probleemile: „Väiksemate ettevõtete tihedam võrgustik võib olla alternatiiv konsolideerumisele, mille tulemusena võim ja kasum sageli lahkuvad maapiirkondadest.“ Eestis tuntakse seda probleemi põllumajanduse kontsentreerumise nime alla, mis lihtsustatult tähendab seda, et suured põllumajandusettevõtted muutuvad üha suuremateks ja kasumlikemaks ja väikeste põllumajandusettevõtete kasumlikkus langeb ja nende arv väheneb. Selline kontsentreerumine viib traditsioonilise peretaludel põhineva põllumajanduse marginaliseerumiseni. Kindlasti on vajalik väiksemate ettevõtete tihedam võrgustamine, kuid ainuüksi sellest ei piisa kontsentreerumise peatamiseks. Vajalik on traditsiooniliste peretalude senisest tõhusam ja jätkusuutlikum toetamine,

Lisaks märgitakse: „Põllumajandus, metsandus ja kalandus peaksid jääma majanduslikult oluliseks. Kohapealset majandust mõjutavad positiivselt lühikeste tarneahelate arendamine ning kohalike ja traditsiooniliste toiduainete kvaliteeti ja mitmekesisust tunnustavate märgistussüsteemide kasutamine. Taaskord väga õiged ettepanekud, aga need ettepanekud vajavad ka reaalelus rakendamist.

Visiooni punktis 3.2. ELi maaelu arengu tegevuskava märgitakse: „Reformitud ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP), eelkõige Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD), on üks peamisi ELi maapiirkondade rahastamise allikaid, mille abil edendatakse arukat, vastupanuvõimelist ja mitmekesist põllumajandussektorit ning keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning tugevdatakse maapiirkondade sotsiaalmajanduslikku olukorda.“ Tegelikult on see nii olnud juba mitmendat finantsperioodi järjest ja mingit olulist muutust paremuse suunas pole toimunud, vaid maapiirkondade rahvastik on jätkuvalt vähenenud. Pelk konstanteering, et liikmeriigid peaksid „kestliku ja integreeritud maaeluarengu hoogustamiseks kasutama ära ÜPP strateegiakavadega ja ühtekuuluvuspoliitika programmidega aastateks 2021–2027 pakutavaid võimalusi“ ei paku lootust, et maaelu vahendeid plaanitakse tegelikult suurendada. See, et EL plaanib vastavalt visiooni punktile 4.3. koostada juhendi maapiirkondadele mõeldud rahastamisvõimaluste kohta on kindlasti vajalik, **aga tegelikult on vaja ka maapiirkondade rahastamist oluliselt suurendada ja kehtestada senisest efektiivsemad toetuskeemid uute töökohtade loomiseks ja seniste säilitamiseks ning taristu ja infrastruktuuri arendamiseks.**

Kokkuvõtvalt: Visiooni dokument on vajalik ja selles on juhitud tähelepanu tegelikele probleemidele ja pakutud väga üldistaval tasemele ka lahendusi, aga selline üldistuse tase jääb deklaratiivseks. Tegelikuses on vaja ette näha täiendavad rahastamise allikad ja efektiivsed toetuskeemid.

Lugupidamisega

Kerli Ats

/digitaalselt allkirjastatud/

Juhatuses liige

Eestimaa Talupidajate Keskliit